

اقتصادسنج

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران

اقتصادسنج

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق تهران

شماره نهم

موضوع این شماره:

نمایی از آمارهای اقتصادی منتخب

ناشر:

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

تاریخ انتشار: مهر ۱۴۰۳

چاپ: روابط عمومی

سردبیر: دیاکو حسینی

دبیر تحریریه: عاطفه قاسمیان

تحریریه (به ترتیب حروف الفبا):

مهسا رجبی نژاد، مریم علم‌الهدی، عاطفه قاسمیان، شراره کامرانی

اینفوگرافیک: مهسا رجبی نژاد

معاونت بررسی‌های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

رشد اقتصادی

۴

بهبود شکننده بخش حقیقی

بازار مصرف

۶

تقاضای داخلی در معرض رشد حقیقی منفی درآمد خانوارها

۷

صنعت پوشاک در معرض کاهش تقاضای داخلی

تجارت

۸

ادامه تشدید کسری تراز تجاری غیر نفتی

۹

صادرات خدمات فنی مهندسی؛ از اوج تا لبه پرتگاه

اقتصاد دیجیتال

۱۰

شکاف دسترسی به اینترنت

۱۱

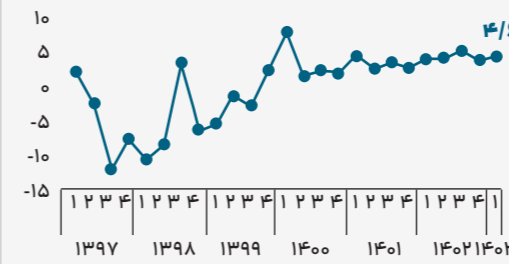
نبض نوآوری در جهان؛ رقابت اقتصادها برای آینده فناورانه

۱۲

صنایع خلاق؛ پیشران اصلی اقتصاد جهانی در عصر دیجیتال

رشد اقتصادی

رشد فصلی رشد تولید ناخالص داخلی - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

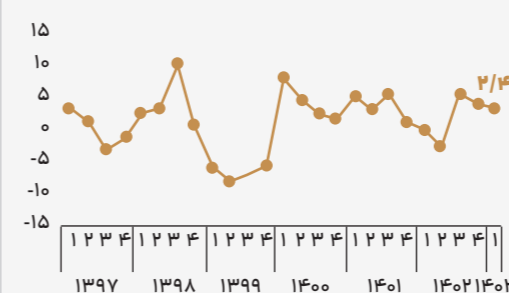

نمودار روند فصلی رشد تولید ناخالص داخلی نشان دهنده نوسانات قابل توجه در بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ است. تولید ناخالص داخلی کشور که تحت تأثیر تحریم‌ها، بی‌ثباتی سیاست‌های اقتصادی و شرایط جهانی قرار گرفته، در برخی فصول افت شدیدی را تجربه کرده است. با این حال، از سال ۱۴۰۰ به بعد، روند رشد اقتصادی به ثبات نسبی نزدیک تر شده و در بیشتر فصول در محدوده مثبت قرار گرفته و در بهار ۱۴۰۳ به ۴/۶ درصد رسیده است. این بهبود نسبی، هرچند شکننده، می‌تواند حاکی از سازگاری تدریجی اقتصاد ایران با شرایط چالش برانگیز باشد.

در کنار این روند، ساختار اقتصاد ایران نشان می‌دهد که بخش خدمات با سهم ۴۳ درصدی همچنان بزرگ‌ترین بخش اقتصادی کشور است و نقش محوری در تولید ناخالص داخلی دارد. صنعت با ۲۵/۳ درصد و استخراج نفت و گاز طبیعی با ۲۴/۲ درصد، بیانگر وابستگی بالای اقتصاد به نفت و گاز و تولید صنعتی هستند. در این میان، بخش کشاورزی با سهم ۵/۳ درصدی نقش کمتری در اقتصاد دارد. این ارقام نشان دهنده توزیع نامتوازن در بخش‌های اقتصادی است که می‌تواند منجر به آسیب‌پذیری بیشتر اقتصاد در برابر نوسانات خارجی و داخلی شود.

عوامل موثر در رشد؛ گروه صنعت

رشد فصلی رشد بخش صنعت - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

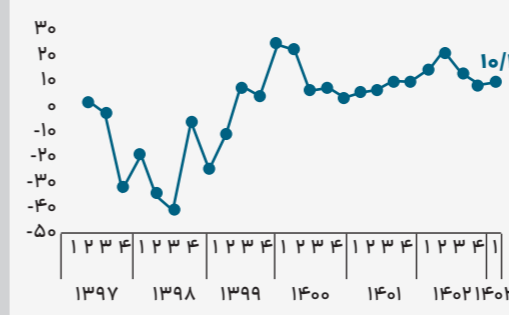

به طور کلی مشارکت گروه صنعت در رشد اقتصادی ۴/۶ درصدی در بهار ۱۴۰۳ حدود ۰/۷ واحد درصد بوده است که به عنوان یکی از عوامل مهم در این رشد تلقی می‌شود. روند فصلی رشد بخش صنعت نشان دهنده نوسانات شدید در عملکرد صنعتی طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ است. در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، رشد صنعت به دلیل بحران‌های اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی با افت شدید مواجه شده و به سطوح منفی رسیده است. با این حال، از سال ۱۳۹۹ به بعد، روند رشد صنعت به تدریج بهبود یافته و در بیشتر فصول در محدوده مثبت باقی مانده؛ اگرچه که در بهار ۱۴۰۳ برای دومین فصل پیاپی از سرعت رشد آن کاسته شده و به حدود ۲/۴ درصد رسیده است.

در بررسی جزئیات مشارکت بخش‌های زیرمجموعه صنعت در رشد بهار ۱۴۰۳، سهم صنعت ۰/۴ واحد درصد، توزیع گاز طبیعی ۰/۲ واحد درصد و ساختمان ۰/۱ واحد درصد بوده است. این آمار نشان می‌دهد علی‌رغم زمینه‌های توسعه‌ای فراوان، همچنان برخی زیرمجموعه‌های صنعت، نقش به‌سزایی در رشد اقتصادی کشور نداشته‌اند.

عوامل موثر در رشد؛ گروه نفت و گاز

رشد فصلی رشد بخش استخراج نفت و گاز - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

نمودار روند فصلی رشد بخش استخراج نفت و گاز نشان می‌دهد که این بخش طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ با رشدهای منفی قابل توجهی مواجه شده است. با شروع سال ۱۳۹۹، روند بهبودی تدریجی در این بخش آغاز شد و در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به سطوح مثبتی رسید. با این حال، در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، رشد این بخش در محدوده مثبت اما نه چندان چشمگیر ادامه یافته و در بهار ۱۴۰۳ به ۱۰/۲ درصد رسیده است.

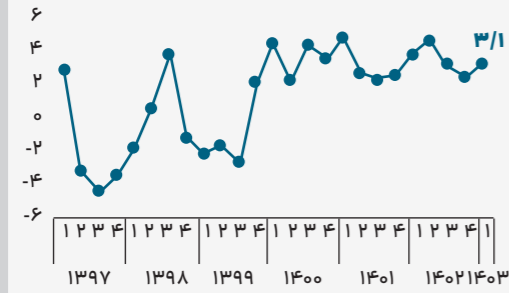
در بهار ۱۴۰۳، رشد ۴/۶ درصدی اقتصاد به ثبات رسیده که بخش نفت و گاز با مشارکت ۲/۵ واحد درصدی نقش قابل توجهی در آن ایفا کرده است. این امر نشان می‌دهد اگرچه در شرایط تحریم، این دو بخش در نگهداشت درآمدهای صادراتی کشور و جلوگیری از کاهش بیشتر رشد اقتصادی اثرگذار بوده‌اند، اما اتکای اقتصاد به بخش نفت و گاز، همچنان یک نقطه آسیب‌پذیر باقی می‌ماند و نشان دهنده نیاز به کاهش وابستگی به نفت و گسترش صنایع غیرنفتی برای دستیابی به رشد پایدار و مقاوم‌سازی اقتصاد در برابر شوک‌های خارجی است.

* رشدها نسبت به مدت مشابه سال گذشته است

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران

عوامل موثر در رشد؛ گروه خدمات

رشد فصلی رشد بخش خدمات - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

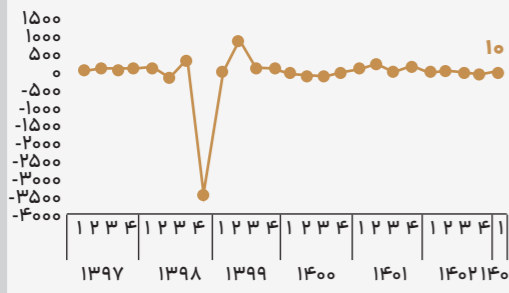

نمودار روند فصلی رشد بخش خدمات نشان دهنده نوسانات قابل توجه در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ است. در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، این بخش با افت‌های شدیدی مواجه شد و به سطوح منفی رسید. از سال ۱۳۹۹ به بعد، روند رشد بهبود یافته و در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ در محدوده مثبت و نسبتاً با ثبات باقی ماند. شایان ذکر است، در بهار ۱۴۰۳ سرعت رشد بخش خدمات پس از دو فصل پیاپی مثبت شده و به حدود ۳/۱ درصد رسیده است.

در بهار ۱۴۰۳، بخش خدمات پس از استخراج نفت و گاز، با مشارکت ۱/۲ واحد درصدی، سهم مهمی در رشد اقتصادی ۴/۶ درصدی داشته است. این مشارکت مثبت نشان دهنده اهمیت بازگشت تقاضای داخلی و افزایش فعالیت‌های خدماتی در شکل‌گیری رشد اقتصاد است. سهم بالای خدمات در تولید ناخالص داخلی، نشان می‌دهد که هرگونه تغییر در این بخش می‌تواند تأثیر بسزایی بر عملکرد کلی اقتصاد داشته باشد.

عوامل موثر در رشد؛ خالص صادرات کالا و خدمات

رشد فصلی رشد خالص صادرات کالاها و خدمات - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

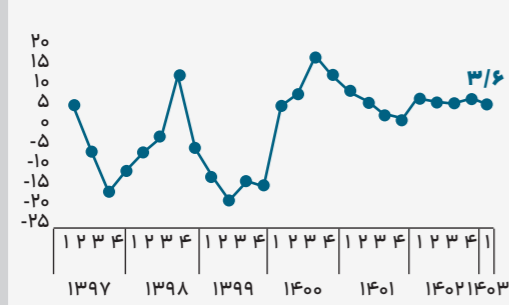

به طور کلی مشارکت خالص صادرات کالاها و خدمات در رشد اقتصادی ۴/۶ درصدی در بهار ۱۴۰۳ حدود ۰/۷ واحد درصد بوده است. در سال ۱۳۹۸، افت چشمگیر در صادرات و واردات به دلیل تحریم‌ها و کاهش دسترسی به بازارهای جهانی، به وضوح بر اقتصاد تأثیر گذاشته است. طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸، در اکثر فصول، رشد منفی واردات، منجر به خالص صادرات مثبت شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد مثبت شدن خالص صادرات در اکثر فصول ناشی از کاهش واردات بوده است.

در مقابل، در برخی فصول ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲، بهبود در خالص صادرات نتیجه افزایش صادرات بوده است. به طور خاص، در فصل اول ۱۴۰۱، رشد ۳۵ درصدی صادرات در کنار افزایش ۱۳ درصدی واردات منجر به مثبت شدن خالص صادرات شده است. در فصل نخست سال ۱۴۰۳ نیز رشد خالص صادرات کالا و خدمات حدود ۱۰ درصد بوده که دلیل اصلی آن را افزایش بیشتر رشد صادرات می‌توان عنوان نمود. در مجموع، نوسانات در خالص صادرات طی این سال‌ها بیشتر از محل کاهش واردات به دلیل محدودیت‌های ارزی و کاهش قدرت خرید نشأت گرفته است.

عوامل موثر در رشد؛ تشکیل سرمایه ثابت ناخالص

رشد فصلی رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص - درصد (۱۴۰۰=۱۰۰)

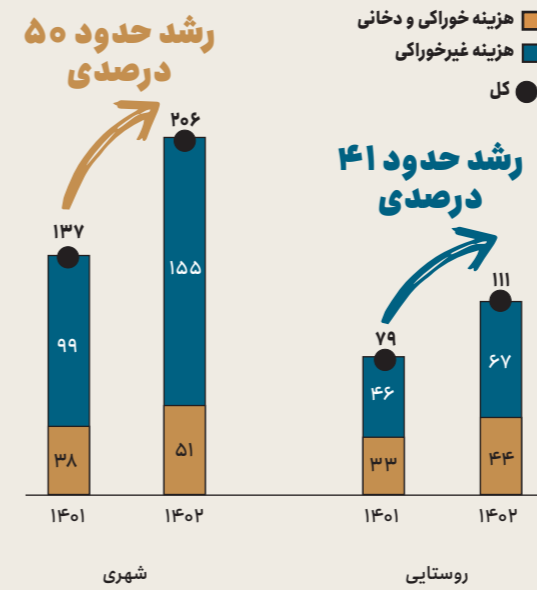
تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به معنای سرمایه‌گذاری در دارایی‌های فیزیکی مانند ماشین‌آلات، ساختمان‌ها، زیرساخت‌ها و تجهیزات تولیدی است. این شاخص نشان دهنده میزان سرمایه‌گذاری بلندمدت در اقتصاد بوده و به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل رشد اقتصادی پایدار در نظر گرفته می‌شود.

سرمایه‌گذاری در دارایی‌های ثابت نقش کلیدی در افزایش ظرفیت تولیدی یک کشور دارد و به تقویت بهره‌وری و کاهش هزینه‌های تولید در بلندمدت منجر می‌شود. بر اساس تئوری رشد سولو، رشد پایدار اقتصادی بدون افزایش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و تجهیزات امکان‌پذیر نیست، زیرا این نوع سرمایه‌گذاری‌ها، رشد بهره‌وری کل عوامل تولید را نیز تقویت می‌کنند.

مشارکت تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در رشد اقتصادی در بهار ۱۴۰۳ حدود ۰/۶ واحد درصد بوده است. با توجه به نمودار رو به رو در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص با رکود و افت شدید همراه بوده و حتی در مقاطعی به کمتر از -۲۰ درصد رسیده است، اما از سال ۱۳۹۹ به بعد، روند بهبود نسبی در تشکیل سرمایه آغاز شده و سرمایه‌گذاری‌ها در محدوده‌های مثبت قرار گرفته‌اند.

با این حال، در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳، روند رشد به ثباتی نسبی، اما در سطوح پایین‌تر رسیده؛ به طوری که در فصل نخست ۱۴۰۳ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص حدود ۳/۶ درصد بوده است. این امر نشان می‌دهد که اقتصاد همچنان با موانع ساختاری در جذب سرمایه‌گذاری‌های جدید مواجه است. نرخ پایین سرمایه‌گذاری می‌تواند در بلندمدت رشد اقتصادی را محدود کند، چراکه بدون سرمایه‌گذاری، ظرفیت‌های تولیدی جدید ایجاد نخواهد شد و بهره‌وری نیز به واسطه استهلاک سرمایه و عدم جایگزینی با سرمایه جدید کاهش خواهد یافت.

ترکیب سالانه هزینه خانوارهای شهری و روستایی در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بر حسب میلیون تومان

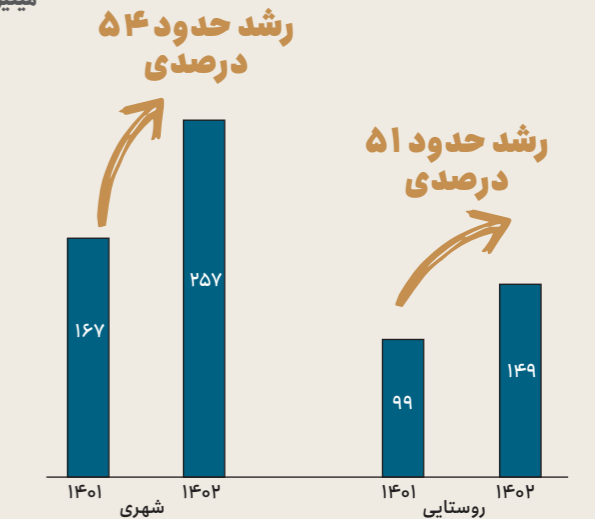

مرکز آمار ایران در مهر ماه سال جاری، اطلاعات طرح آمارگیری هزینه و درآمد خانوار سال ۱۴۰۲ را منتشر کرده است. بر این اساس، متوسط هزینه کل خوراکی و دختانی و غیر خوراکی برای یک خانوار شهری به صورت ماهانه در سال ۱۴۰۲ حدود ۱۷ میلیون تومان و برای یک خانوار روستایی حدود ۹ میلیون تومان بوده است.

شایان ذکر است، رشد اسمی هزینه های خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال قبل به ترتیب با افزایش ۵۰ درصدی و ۴۱ درصدی همراه شده است؛ اگرچه که با احتساب تورم این رشد منفی خواهد شد.

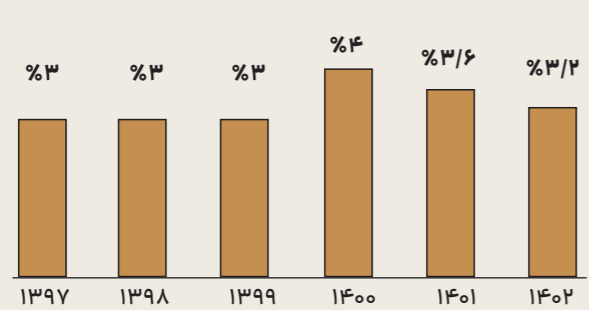
درآمد سالانه خانوارهای شهری و روستایی در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بر حسب میلیون تومان

درآمدهای خانوارهای شهری و روستایی نیز به ترتیب در سال ۱۴۰۲ به طور متوسط ماهانه حدود ۲۱ میلیون تومان و ۱۲ میلیون تومان بوده که به ترتیب رشد ۵۴ درصدی و ۵۱ درصدی را تجربه کرده است. همچون هزینه سالانه خانوارهای شهری و روستایی، رشد واقعی درآمد خانوارهای شهری و روستایی با در نظر گرفتن تورم منفی خواهد بود در هر دو بخش هزینه و درآمد، نرخ رشد در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی بوده است.

بخش عمده هزینه خوراکی و دختانی در طول سال گذشته برای خانوارهای شهری و روستایی، هزینه گوشت بوده که به ترتیب ۲۴/۷ درصد و ۲۴/۲ درصد از کل هزینه های خوراکی و دختانی را شامل می شود. بخش عمده هزینه غیر خوراکی برای خانوارهای شهری و روستایی را نیز "مسکن، سوخت و روشنایی" تشکیل می دهد که به ترتیب ۵۶/۵ درصد و ۳۵/۷ درصد از کل هزینه های غیر خوراکی بوده است.

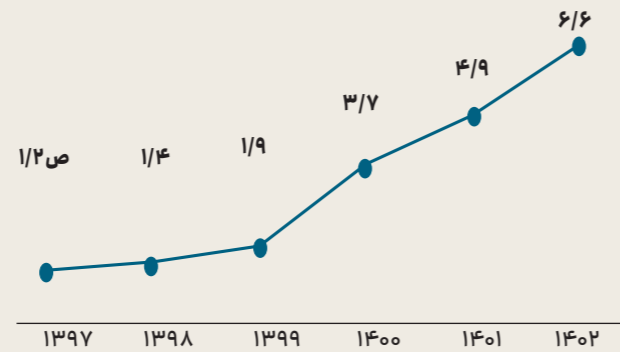
سهم پوشاک و کفش از کل هزینه خانوار شهری (درصد)

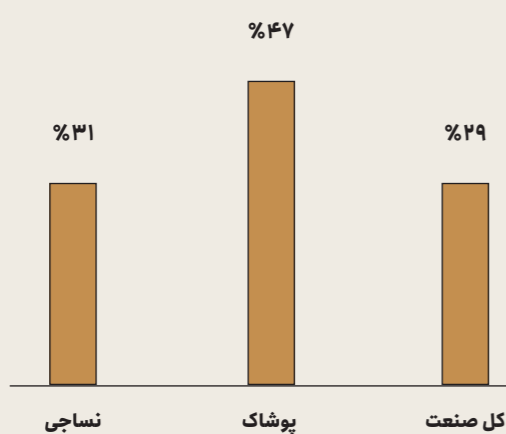
از سال ۱۴۰۰ همزمان با افزایش شاخص قیمت مصرف کننده و تشدید آثار تورمی بر سبد مصرفی خانوار، سهم هزینه های مربوط به گروه «پوشاک و کفش» از بودجه مصرفی خانوار روند کاهشی را آغاز کرده و در سال ۱۴۰۲ به حدود ۳/۲ درصد رسیده است.

متوسط هزینه سالانه پوشاک و کفش خانوار شهری (میلیون تومان)

روند هزینه مصرفی پوشاک و کفش نشان می دهد متوسط مخارج سالانه خانوار شهری در سال ۱۴۰۲، حدود ۳۴ درصد رشد کرده که با احتساب نرخ تورم مصرف کننده می توان گفت **رشد واقعی** مخارج پوشاک و کفش در این سال **منفی** بوده است. بنابراین به نظر می رسد الگوهای مصرفی خانوارها در کشور نیز تحت تاثیر افزایش نرخ تورم به سمت کاهش هزینه های نسبتاً غیرضرور پیش رفته است. بدیهی است چنین رخدادی، بخش تولید و عرضه کفش و پوشاک را نیز به دلیل تغییر تقاضای داخلی دستخوش تغییرات و بعضاً چالش هایی خواهد کرد. در چنین شرایطی، دسترسی به بازارهای خارجی و تمرکز بر توسعه صادرات تنها گزینه پیش روی کسب و کارهای این حوزه است.

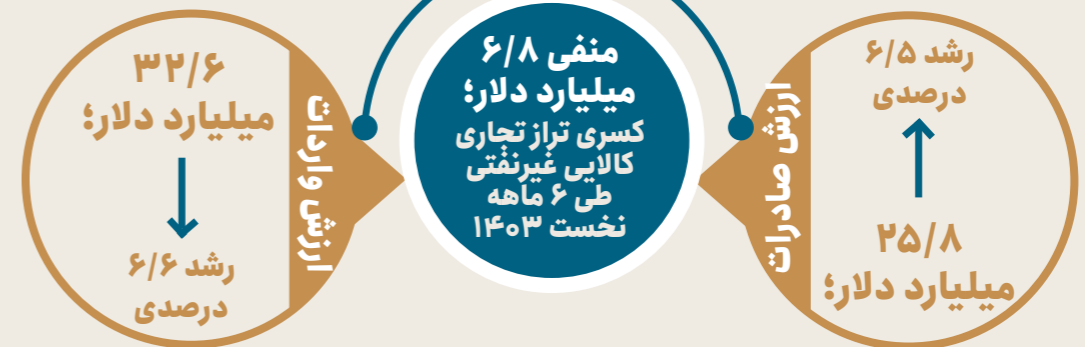

نسبت ارزش افزوده صنعت نساجی و پوشاک به ستانده در سال ۱۴۰۰

تغییر رویکرد بازار مصرف داخلی به ویژه در صنعت پوشاک، در شرایطی رخ داده که این صنعت، از جمله صنایعی است که به دلیل سهم نسبتاً بالا در اشتغال کشور (سهم ۸ درصدی)، قابلیت تحقق اهداف توسعه ای (اشتغال زایی) را دارد و با توجه به قدرت بالای خلق ارزش افزوده، می تواند در مسیر اهداف تولید صنعتی کشور، مورد توجه قرار گیرد. در صنایع نساجی و پوشاک ایران، قدرت خلق ارزش افزوده یا به عبارت دیگر نسبت ارزش افزوده به ارزش ستانده بالاتر از متوسط کل صنعت است. رقم متناظر در کل صنعت، ۲۹ درصد و در بخش پوشاک، ۴۷ درصد برآورد می شود.

ادامه تشدید کسری تراز تجاری غیر نفتی

*رشد‌ها نسبت به مدت مشابه سال گذشته است

● طی ۶ ماهه نخست ۱۴۰۳، ارزش کل تجارت غیرنفتی کشور حدود ۵۸ میلیارد دلار بوده که رشد حدود ۷ درصدی را در مقایسه با ۶ ماهه ۱۴۰۲ تجربه کرده است.

● سهم صادرات از کل ارزش تجارت طی مدت مذکور حدود ۴۴ درصد بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل با کاهش حدود ۰/۰۲ واحد درصدی همراه شده است.

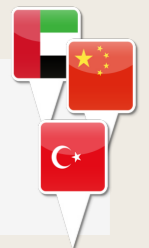

سهم ۸۲ درصدی از ارزش کل صادرات کشور طی ۶ ماهه ۱۴۰۳

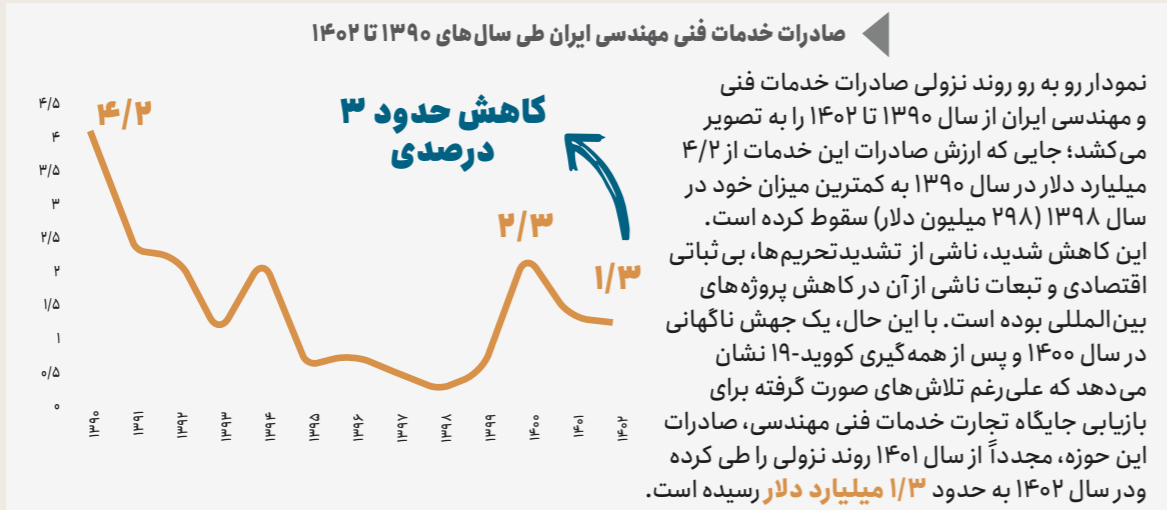

سهم ۸۳ درصدی از ارزش کل واردات کشور طی ۶ ماهه ۱۴۰۳

در مجموع مهم‌ترین شرکای تجاری ایران طی ۶ ماهه ۱۴۰۳ کشورهای چین، امارات متحده عربی و ترکیه بوده‌اند که ارزش تجارت ایران با آنها به ترتیب با ۱۵/۷ میلیارد دلار، ۱۳/۴ و ۷/۵ میلیارد دلار برآورد شده است.

صادرات خدمات فنی مهندسی؛ از اوج تا لبه پرتگاه

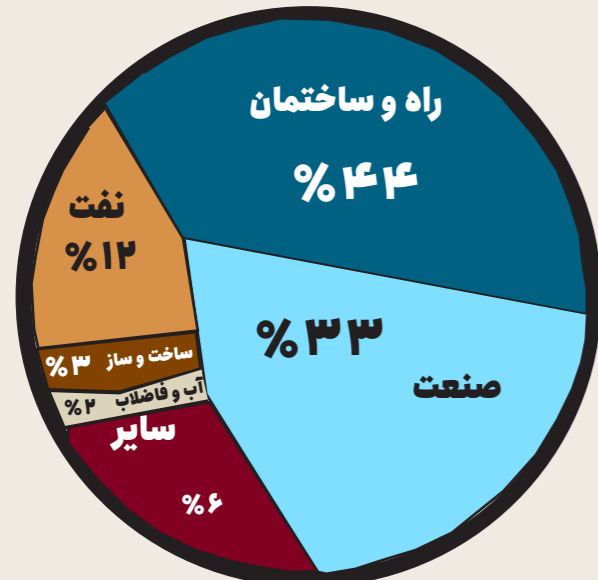
نمودار رو به رو روند نزولی صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ را به تصویر می‌کشد؛ جایی که ارزش صادرات این خدمات از ۴/۲ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۰ به کمترین میزان خود در سال ۱۳۹۸ (۲۹۸ میلیون دلار) سقوط کرده است. این کاهش شدید، ناشی از تشدید تحریم‌ها، بی‌ثباتی اقتصادی و تبعات ناشی از آن در کاهش پروژه‌های بین‌المللی بوده است. با این حال، یک جهش ناگهانی در سال ۱۴۰۰ و پس از همه‌گیری کووید-۱۹ نشان می‌دهد که علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته برای بازیابی جایگاه تجارت خدمات فنی مهندسی، صادرات این حوزه، مجدداً از سال ۱۴۰۱ روند نزولی را طی کرده و در سال ۱۴۰۲ به حدود ۱/۳ میلیارد دلار رسیده است.

سهم عمده مقاصد صادراتی خدمات فنی مهندسی از کل ارزش آن در سال ۱۴۰۲

۶ کشور ترکمنستان، سوریه، عراق، کامرون، تانزانیا و ارمنستان با مجموع سهم ۹۶ درصدی، عمده‌ترین مقاصد صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران در سال ۱۴۰۲ بوده‌اند. صدرنشینی ترکمنستان و سوریه با سهم ۴۲ درصدی و حضور پررنگ عراق و کامرون نشان می‌دهد که ایران تمرکز ویژه‌ای بر بازارهای منطقه و همچنین نفوذ به بازارهای آفریقایی داشته است.

سهم صادرات انواع فعالیت‌های خدمات فنی مهندسی از کل ارزش آن در سال ۱۴۰۲

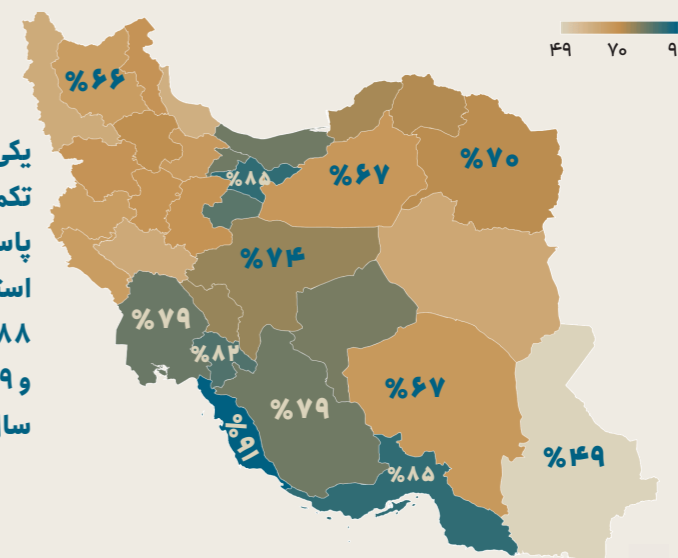

در سال ۱۴۰۲، بخش راه و ساختمان با سهم ۴۴ درصدی، بزرگ‌ترین حوزه در صادرات خدمات فنی و مهندسی ایران بوده است. پس از آن، صنعت با ۳۳ درصد و نفت با ۱۲ درصد قرار دارند. تمرکز بر پروژه‌های ساختمانی و صنعتی بی‌انگیز مزیت رقابتی ایران در این حوزه‌هاست. همچنین، بخش‌های کوچک‌تری مانند ساخت و ساز، آب و فاضلاب و سایر فعالیت‌ها نیز ۱۱ درصد از کل ارزش صادرات خدمات فنی مهندسی را به خود اختصاص داده‌اند، که نشان می‌دهد بخش‌های غیرساختمانی می‌توانند پتانسیل رشد بیشتری در این حوزه داشته باشند.

شکاف دسترسی به اینترنت

سهم خانوارهای ایران دارای دسترسی به اینترنت به کل خانوارها به تفکیک استان در سال ۱۴۰۲ - درصد

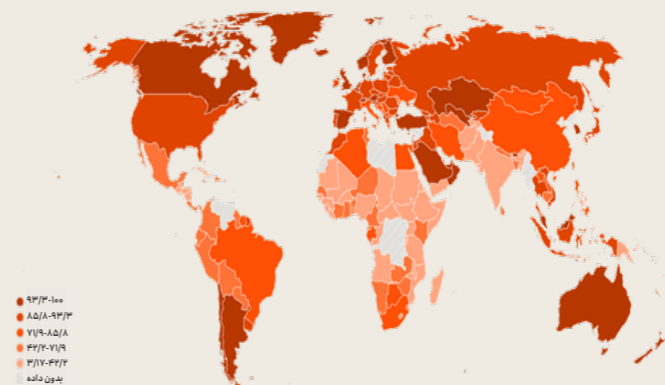

یکی از پرسش‌هایی که خانوارها در تکمیل طرح هزینه و درآمد خانوار به آن پاسخ می‌دهند این است که از اینترنت استفاده می‌کنند یا خیر؟ در مجموع، ۶۰/۸۸ درصد از خانوارهای روستایی و ۸۱/۸۹ درصد از خانوارهای شهری در سال ۱۴۰۲ از اینترنت استفاده کرده‌اند.

استان **بوشهر**، بیشترین نسبت خانوارهای استفاده‌کننده از اینترنت را به کل جمعیت استان در کشور دارد. بر این اساس **۹۱ درصد** خانوارهای بوشهری از اینترنت استفاده می‌کنند و بوشهر در رتبه اول این شاخص در بین سایر استان‌های کشور قرار دارد. پس از بوشهر، **هرمزگان و تهران** با **۸۵ درصد**، به طور مشترک رتبه دوم و **کهگلویه و بویر احمد** با **۸۲ درصد**، رتبه سوم را به خود اختصاص داده است. شایان ذکر است، در همه استان‌های کشور به جز سیستان و بلوچستان، حداقل **۶۰ درصد** از خانوارها از اینترنت استفاده می‌کنند؛ این در حالی است که این نسبت در استان سیستان و بلوچستان **۴۹ درصد** است؛ به این معنا که تقریباً نیمی از خانوارهای ساکن در این استان، به اینترنت دسترسی ندارند.

اتحادیه بین‌المللی ارتباطات (ITU) هر سال، اطلاعات مربوط به دسترسی خانوارها به اینترنت را برای کشورهای دنیا به روزرسانی و منتشر می‌کند. بر این اساس، هر خانواری که حداقل یک عضو آن به اینترنت دسترسی داشته باشد، به عنوان خانواری که دسترسی به اینترنت دارد شناسایی می‌شود. آخرین اطلاعات ITU برای ایران، مربوط به سال ۲۰۲۱ میلادی است. بر این اساس در سال ۲۰۲۱، ۷۹'۵ درصد از خانوارهای ایرانی به اینترنت دسترسی داشتند.

سهم خانوارهای جهان دارای دسترسی به اینترنت به کل خانوارها به تفکیک کشور - درصد

در سال گذشته میلادی، بالاترین میزان دسترسی خانوار به اینترنت مربوط به کشورهای حاشیه خلیج فارس بود. بر این اساس، **عربستان، بحرین، کویت، امارات متحده عربی** و نیز از شرق آسیا کشور **کره جنوبی** با **۱۰۰ درصد**، به طور مشترک در رتبه اول قرار گرفتند. **لوکزامبورگ** با **۹۹/۱ درصد**، **نروژ** با **۹۹ درصد**، **سنگاپور** با **۹۸/۵ درصد** و **عمان** با **۹۸ درصد** رتبه‌های دوم تا پنجم را به خود اختصاص داده‌اند.

منبع داده‌ها: مرکز آمار ایران و ITU

نض نوآوری در جهان؛ رقابت اقتصادها برای آینده‌ای فناورانه

شاخص نوآوری جهانی (GII)*، هر ساله اقتصادهای جهان را براساس قابلیت نوآوری آنها رتبه‌بندی می‌کند. این شاخص متشکل از ۷ رکن و ۲۱ بخش و ۷۸ زیربخش بوده که به دو گروه ورودی و خروجی تقسیم می‌شوند و هدف آن دست یافتن به جنبه‌های چند بعدی نوآوری است.

در گزارش سال ۲۰۲۴، در آمریکای شمالی، ایالات متحده آمریکا بهترین عملکرد را در شاخص نوآوری ۲۰۲۴ داشته است. در آمریکای لاتین؛ برزیل، در اروپا؛ سوئیس، در شرق و جنوب شرقی آسیا و اقیانوسیه؛ سنگاپور، در شمال آفریقا و غرب آسیا؛ اسرائیل، در جنوب صحرائ آفریقا؛ آفریقای جنوبی و در مرکز و جنوب آسیا نیز هند بیشترین امتیاز را در این شاخص به دست آورده است. ایران نیز دومین کشور در مرکز و جنوب آسیا بوده که عملکرد بهتری در مقایسه با سایر کشورها داشته است.

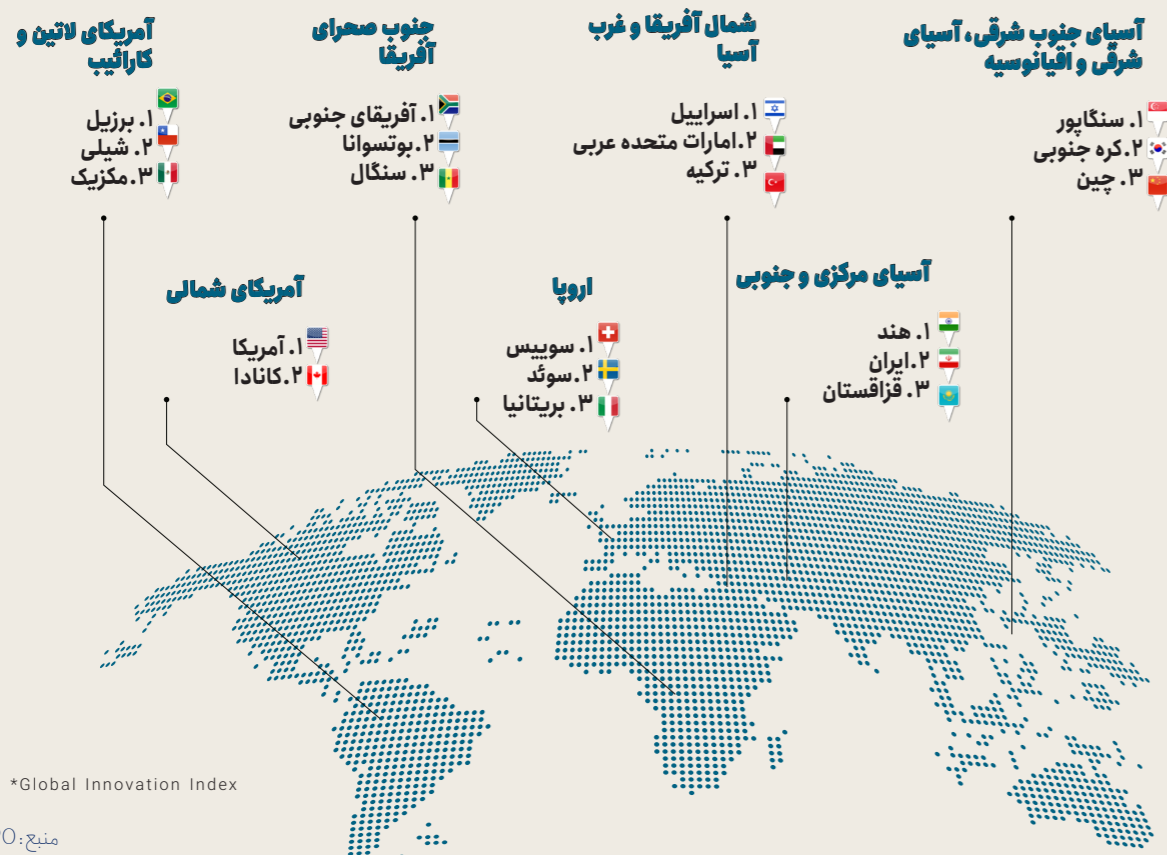
در شاخص نوآوری جهانی ۲۰۲۴ تعداد ۱۳۳ اقتصاد مورد بررسی قرار گرفته که امتیاز هر کشور از صفر تا ۱۰۰ متغیر است. امتیاز ۱۰۰ نشان از بهترین عملکرد و امتیاز صفر نشان از ضعیف‌ترین دارد. ارکان ورودی (درون داد) شاخص نوآوری جهانی شامل «نهاده‌ها»، «تحقیق و سرمایه انسانی»، «زیرساخت‌ها»، «پیچیدگی بازار» و «پیچیدگی کسب و کار» است و ارکان خروجی (برون داد) را «دانش و فناوری» و «خلاقیت» تشکیل می‌دهد.

ایران در شاخص نوآوری جهانی سال ۲۰۲۴ با امتیاز ۲۸/۹ رتبه ۶۴ را در میان ۱۳۳ کشور مورد بررسی به خود اختصاص داد که در مقایسه با سال گذشته با افت ۲ پله‌ای مواجه شده است. در خصوص زیرشاخص‌های اصلی شاخص نوآوری جهانی نیز، وضعیت ایران در دو زیر شاخص «پیچیدگی بازار» با رتبه ۱۷ و امتیاز ۵۵/۴ و «تحقیق و سرمایه انسانی» با رتبه ۶۴ و امتیاز ۳۲/۱ بهتر از سایر زیر شاخص‌ها بوده است. مقایسه شاخص نوآوری جهانی سال ۲۰۲۴ در مقایسه با سال گذشته نشان می‌دهد، رتبه ایران در زیرشاخص‌های «نهاده‌ها»، «تحقیق و سرمایه انسانی» و «خلاقیت» با کاهش مواجه شده و در مقابل برای سایر زیرشاخص‌ها بهبود یافته است. شایان ذکر است، رتبه ایران در زیرشاخص دانش و فناوری نسبت به سال قبل بدون تغییر بوده است.

چارچوب کلی شاخص نوآوری جهانی و وضعیت امتیاز و رتبه ایران در هر یک از آنها

سه اقتصاد برتر نوآور بر اساس منطقه

*Global Innovation Index

منبع: WIPO

شرکت های ژاپنی و آلمانی مقایسه سیستم تمرکز صنعتی و مدیریت بازرگانی

Toshio Yamazaki

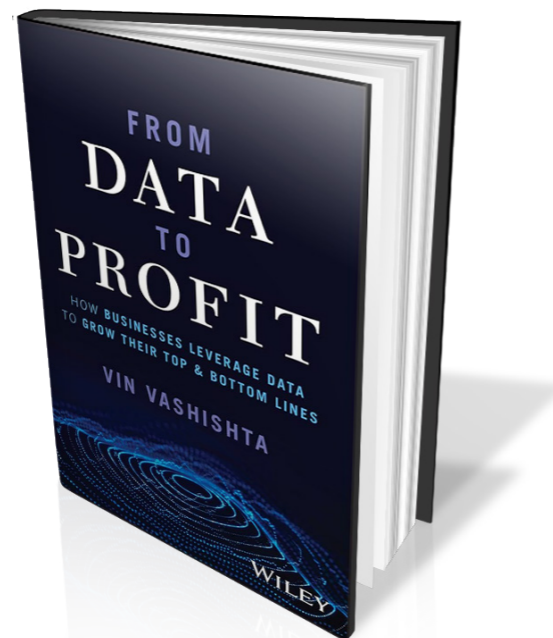
هدف این کتاب تحلیل و مقایسه فرآیندهای گسترش شرکت های ژاپنی و آلمان پس از جنگ است. این کتاب تکامل سبک های متمایز مدیریت تجاری ژاپن و آلمان را از طریق اتخاذ روش های مدیریت آمریکایی بررسی و در نتیجه یک سیستم تمرکز صنعتی را بر خلاف سیاست تمرکززدایی ایالات متحده ارائه می کند. کتاب شامل طیفی از موضوعات مرتبط با مدیریت بازرگانی از جمله تمرکز شرکت ها، سیستم های مدیریت و تولید، آموزش مدیریت، بازاریابی، ساختار سازمانی و حاکمیت شرکتی است. این کتاب به مقایسه مدل های ژاپنی و آلمانی پرداخته و تشریح می کند شرکت های ژاپنی به دلیل توسعه نیافتگی بازارهای آسیایی، سبک مدیریتی را توسعه دادند که برای بازارهای آمریکا و ژاپن مناسب بود. در همین حال، شرکت های آلمانی سبک مدیریتی را برای بازارهای اروپایی ایجاد کردند. این کتاب ویژگی های مدل مدیریت ژاپنی را در نظر می گیرد که بر کاهش هزینه های کامل و نقص های کمی محصول تاکید دارد. در مقابل، مدل مدیریت آلمانی بر تمایز بر اساس کیفیت و عملکرد محصول، با تمرکز ویژه بر بازارهای اصلی و مهارت های نیروی کار، برتری می بخشد. این کتاب بیان می کند گسترش شرکت ها عامل تعیین کننده ای در منطقه ای شدن هر کشور بوده است. ژاپن دستخوش دگرگونی به سمت "آسیایی شدن" شد که به تولید و بازارهای آسیا پس از دهه ۱۹۹۰ بستگی داشت. از سوی دیگر، آلمان پیوسته «اروپایی سازی» را پس از جنگ به دوروش مکمل دنبال کرد: (۱) اتکای شدید به منطقه اروپا و (۲) تلاش برای پیشبرد یکپارچگی اروپایی.

از داده ها تا سود چگونه کسب و کارها با استفاده از داده ها خطوط برتر و پایین خود را رشد می دهند

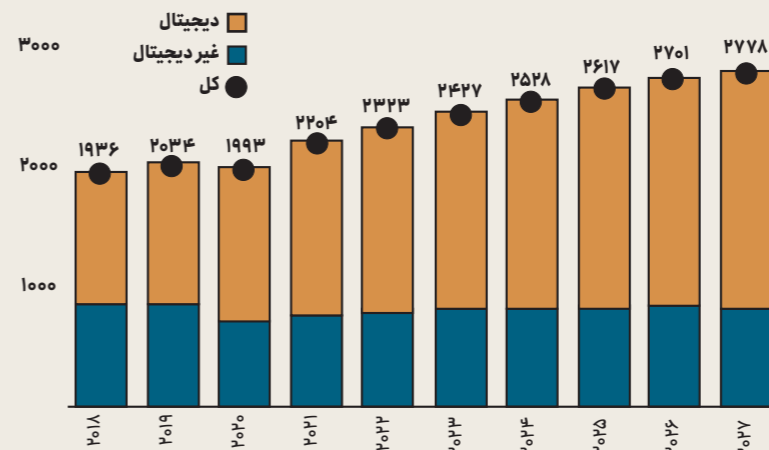
Vin Vashishta Vin Vashishta

چهارچوب های هوش مصنوعی و داده های شرکت خود را تغییر دهید، تا قدرت واقعی فناوری جدید را آزاد کنید در کتاب «از داده ها تا سود: چگونه کسب و کارها با استفاده از داده ها خطوط برتر و پایین خود را رشد می دهند»، کارآفرین ماهر و استراتژیست هوش مصنوعی، وینیت واشیشتا، برداشت جدید و جذاب و روشنگری را برای استفاده حداکثری از داده ها، هوش مصنوعی و فناوری در شرکت ها ارائه می کند. او می آموزد فرهنگ، استراتژی، ساختار و چارچوب عملیاتی شرکت خود را تغییر دهید تا پیشرفت های فناوری بهره کامل ببرید. نویسنده کارهای جذابی را که توسط شرکت ها در دنیای واقعی انجام می شود و همچنین موارد استفاده از ارزش بالا و پروژه ها و محصولات نوآورانه ای را بررسی می کند که با تنظیم مجدد چارچوب های سازمانی و با استفاده از قابلیت های فناوری های جدید امکان پذیر شده است. او توضیح می دهد که چگونه می توان همه افراد شرکت را با پیروی از یک چارچوب واحد در یک صفحه جذب کرد، به گونه ای که تضمین می کند که بخش های فردی به آنچه می خواهند و نیاز دارند می رسند. با خواندن این کتاب خواهید آموخت چشم اندازی فنی و هدف جامع را ترسیم کنید که به استقلال دپارتمان در مورد شایستگی های اصلی همکارانتان احترام می گذارد و در عین حال تضمین می کند همه آنها ابزارهای مورد نیاز برای تبدیل فناوری به شریک خود را دریافت می کنند. همچنین نگر نسبت به هوش مصنوعی و داده ها اتخاذ کرده اند، از نتایج بسیار فراتر از نتایجی که توسط شرکت هایی که رویکردی جزئی اتخاذ کرده اند، بهره مند شده اند.

اقتصاد خلاق شامل ایجاد، تولید و توزیع کالاها و خدماتی است که از خلاقیت و فکر به عنوان ورودی های اولیه سرمایه استفاده می کنند. این حوزه شامل فعالیت های متنوعی است که در حوزه هنر می توان به معماری، طراحی، تولید موسیقی و فیلم، نشر و بازی های ویدیویی اشاره کرد. اقتصاد خلاق علاوه بر اهمیت اقتصادی قابل توجه و رشد روزافزون، دارای اهمیت اجتماعی نیز هست و فرصت هایی را برای تنوع و توسعه فرهنگی ایجاد می کند. در سال های اخیر محتوای خلاقانه دیجیتال به طور فزاینده ای جایگزین کالاهای فیزیکی مانند کتاب، فیلم، موسیقی و ویدئو شده است. جدول و دیاگرام های زیر، نمایی از وضعیت صنایع خلاق در جهان و پیش بینی های مربوط به این حوزه را نشان می دهد:

چشم انداز درآمد جهانی صنعت سرگرمی و رسانه ۲۰۱۸-۲۰۲۷ (میلیارد دلار)

نمودار رو به رو روایتگر تحول شگرف صنعت سرگرمی و رسانه طی سال های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۷ است؛ جایی که بخش دیجیتال به سرعت از رقابت سنتی خود پیشی گرفته و تا سال ۲۰۲۷ قرار است سهمی بی رقیب از کل بازار را به خود اختصاص دهد. در حالی که در سال ۲۰۱۸ سهم دیجیتال و غیردیجیتال تقریباً یکسان بود، اما به مرور زمان، بخش دیجیتال با قدرت نمایی، فاصله خود را افزایش داده و پیش بینی ها نشان می دهند تا سال ۲۰۲۷ درآمد دیجیتال به دو برابر بخش غیردیجیتال خواهد رسید. این روند صعودی، نه تنها از تغییرات رفتاری مخاطبان بلکه از تسلط پلتفرم های استریم، بازی های آنلاین و رشد شبکه های اجتماعی حکایت دارد که به کلی نقشه اقتصاد رسانه ای را بازنویسی کرده اند.

داده ها و حقایق از صنایع خلاق و فرهنگی

<p>جامائیکا (۲۰۱۹)</p> <p>سهم ۶/۲ درصدی صنایع فیلم، انیمیشن و موسیقی از تولید ناخالص داخلی</p>	<p>کره جنوبی (۲۰۲۰)</p> <p>۱۶۰ میلیارد دلار آمریکا ارزش افزوده واقعی مبتنی بر کپی رایت و ایجاد ۲/۴ میلیون نفر شغل</p>	<p>مونتگرو (۲۰۲۲)</p> <p>سهم ۳/۴ درصد از تولید ناخالص داخلی، ۱۰/۲ درصد از مشاغل ثبت شده نهادها و ۴/۵ درصد از نیروی کار</p>	<p>بریتانیا (۲۰۲۳)</p> <p>استخدام ۲/۵ میلیون نفر</p>
<p>پرو (۲۰۱۸)</p> <p>سهم ۳/۸ درصدی صنایع مبتنی بر کپی رایت از ارزش افزوده ملی ۷۰۴ هزار نفر اشتغال (۴/۱ درصد)</p>	<p>نیجریه (۲۰۱۹)</p> <p>سهم ۳/۲ میلیون نفری از اشتغال کل (۶ درصد)</p>	<p>اندونزی (۲۰۲۱)</p> <p>سهم ۸۲ میلیارد دلاری از تولید ناخالص داخلی و استخدام ۲۴ میلیون نفر</p>	<p>چین (۲۰۲۲)</p> <p>درآمد عملیاتی ۲/۳ هزار میلیارد دلاری و سود نهایی ۱۸۰ میلیارد دلاری</p>
<p>اسلونی (۲۰۱۷)</p> <p>سهم ۳/۵ درصدی از تولید ناخالص ملی، ۷ درصد از نیروی کار، ۱۰/۵ درصد از کلیه واحدهای سازمانی ثبت شده و ۸/۴ درصد از کل شرکت های فعال</p>	<p>ژاپن (۲۰۱۹)</p> <p>سهم ۱/۹ درصدی صنایع فرهنگی از تولید ناخالص داخلی و اشتغال ۱/۳ میلیون نفر (۱/۹ درصد)</p>	<p>ازبکستان (۲۰۲۰)</p> <p>استخدام ۰/۶ درصد از نیروی کار</p>	<p>فیلیپین (۲۰۲۲)</p> <p>سهم ۷/۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی و ۷ میلیون نفر اشتغال</p>
<p>دومینیک (۲۰۱۴)</p> <p>سهم ۱۲/۵ درصد از اشتغال کل نیروی کار رسمی و غیررسمی</p>	<p>کاستاریکا (۲۰۱۹)</p> <p>سهم ۲/۱ درصد از تولید ناخالص داخلی و اشتغال کل</p>	<p>مصر (۲۰۲۰)</p> <p>سهم ۳ درصدی از تولید ناخالص داخلی</p>	<p>موریس (۲۰۲۲)</p> <p>سهم ۲/۴ درصدی از تولید ناخالص داخلی</p>

منبع: آنگکاد

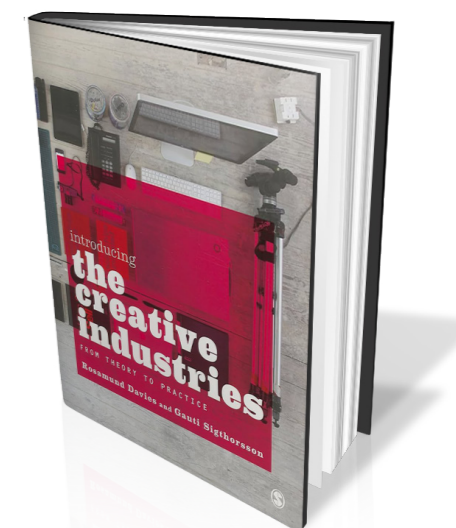

صنایع خلاق از تئوری تا عمل

Gauti Sigthorsson و Rosamund Davies

این کتاب در شناسایی، ترسیم و تعریف عناصر تشکیل دهنده صنایع خلاق به عنوان یک بخش پررونق صنعتی، دیدگاه‌هایی را ارائه می‌دهد. آن چه که کتاب را به ویژه جالب می‌کند، این است که کتاب حاوی دیدگاه‌هایی از منظر کاربردی برای صنایع خلاق است. همچنین تعاریف مربوط به محصولات و تولیدکنندگان را بیان می‌کند و با تصویر گسترده‌تر از اقتصاد خلاق و پیش‌بینی روندهای آینده به پایان می‌رسد که البته این بخش نیز شامل مباحث تئوری و عملی است. این کتاب تاریخ، روندها، محصولات و بازارهای صنایع خلاق را معرفی کرده و نشان می‌دهد چگونه موفقیت به ترکیبی از ایده‌ها، تاکتیک‌ها و استعدادها بستگی دارد. امروزه درک شبکه‌های اجتماعی و اقتصاد فرهنگی به اندازه مهارت‌های عملی یا روحیه کارآفرینی مهم است و این کتاب به مخاطب نشان می‌دهد چگونه از نظریه‌ها، مفاهیم و مهارت‌های عملی برای پیشرفت در مسیر و زندگی حرفه‌ای خود استفاده کند. این کتاب با تخیل خلاقانه و نثری روان نوشته شده است. مطالعه این کتاب برای دانشجویان و فعالان حوزه‌های خلاقیت، رسانه، ارتباطات، طراحی، صنایع خلاق و تجارت و ... مفید است. این کتاب را انتشارات SAGE در قالب ۲۸۰ صفحه منتشر کرده است.

ابر هوش مسیرها، خطرات، استراتژی‌ها

Nick Bostrom

در کتاب «ابر هوش» این سؤال مطرح می‌شود که وقتی ماشین‌ها از نظر هوش عمومی از انسان پیشی می‌گیرند، چه اتفاقی می‌افتد؟ آیا عوامل مصنوعی ما را نجات می‌دهند یا نابود می‌کنند؟ نیک بوستروم در این کتاب پایه کار خود را بر اساس درک آینده بشریت و زندگی هوشمندانه گذاشته است. مغز انسان قابلیت‌هایی دارد که مغز حیوانات دیگر فاقد آن هستند. گونه ما موقعیت غالب خود را مدیون همین قابلیت‌های متمایز است. اگر مغزهای ماشینی از نظر هوش عمومی از مغز انسان پیشی بگیرند، آن‌گاه این ابر هوش جدید می‌تواند بسیار قدرتمند و احتمالاً خارج از کنترل ما شود. به این ترتیب همان‌گونه که اکنون سرنوشت گوریل‌ها بیشتر به انسان‌ها بستگی دارد تا خود گوریل‌ها، سرنوشت نوع بشر نیز به اقدامات ابر هوش ماشینی بستگی خواهد داشت. براساس مندرجات این کتاب اما، ما یک مزیت داریم و این مزیت آن است که ما به عنوان انسان اولین حرکت را انجام می‌دهیم. آیا ساختن یک هوش مصنوعی بذریع، برای مهندسی شرایط اولیه به گونه‌ای که یک انفجار اطلاعاتی قابل بقا باشد، امکان‌پذیر خواهد بود؟ چگونه می‌توان به یک انفجار کنترل شده دست یافت؟ این کتاب عمیقاً جاه طلبانه و بدیع، مسیر وسیعی از زمین‌های فکری دشوار را تحلیل می‌کند و پس از یک سفر کاملاً جذاب که ما را به مرزهای اندیشیدن در مورد وضعیت انسانی و آینده زندگی هوشمند می‌برد، به دریافتی شبیه ضرورت مفهوم سازی مجدد از وظیفه اساسی زمان خود دست می‌یابیم. این کتاب را انتشارات دانشگاه آکسفورد منتشر کرده است.

